

Η καταστροφή του '97 έφερε το δυνάμωμα των δύο διαμετρικά αντίθετων κινημάτων: Της αναβάπτισης στο αρχαίο μεγαλείο με την επιστροφή στην προγονική γλώσσα, της οποίας μόνη συνέχεια θεωρήθηκε η καθαρεύουσα. Και της αναγέννησης του λαού μέσα από μian εθνική γλώσσα, τη δημοτική. Του πρώτου εμπροσθοφυλακή ήταν οι «γλωσσαμύνητορες» καθηγητές του πανεπιστημίου. Του δεύτερου, ο Κωστής Παλαμάς. Η διαφορά προέκυψε από το γεγονός ότι οι οπαδοί της καθαρεύουσας «πήδηξαν» τον μεσαίωνα. Η ελληνική γλώσσα εξελίχθηκε ομαλά. Υπεραπλουστευμένα: μυκηναϊκή, αρχαία ελληνική, αττική (κοινή), ελληνιστική, μεσαιωνική (βυζαντινή), νεότερη. Οι «γλωσσαμύνητορες» υπέθεσαν ότι, αν κατάφερναν να ξαναζωντανέψουν και να επιβάλουν την αρχαιοελληνική γλώσσα, το αρχαίο μεγαλείο θα ανασταίνόταν. Και η ταπεινωμένη Ελλάδα θα κατάφερνε να μεγαλουργήσει και πάλι.

Για να γίνει όμως αυτό, χρειαζόταν βαριά χειρουργική επέμβαση. Έπρεπε να εξαφανιστεί η νεοελληνική και, μαζί της, η βυζαντινή που την γέννησε. Η αρχική σύγκρουση ήταν φονική.

Η ήττα του 1897 σάρωσε τους οπαδούς του Δεληγιάννη κι έφερε στην εξουσία παντοδύναμη την κυβέρνηση του Γεωργίου Θεοτόκη (1843-1916). Πήρε τις εκλογές του 1899 ως συνεχιστής της πολιτικής του Χαρίλαου Τρικούπη. Από την αρχή, οι αντίπαλοί του έψαχναν τρόπους να τον ανατρέψουν. Τους προσφέρθηκαν στο πιάτο από μια αγνή πρωτοβουλία της βασίλισσας Όλγας, γυναίκας του Γεώργιου Α'. Στον ελληνοτουρκικό πόλεμο, η βασίλισσα τριγυρνούσε τα νοσοκομεία προσπαθώντας να δώσει κουράγιο στους τραυματίες και μοιράζοντάς τους ευαγγέλια. Δεν άργησε να καταλάβει πως τα δώρα της ήταν άχρηστα. Οι νοσηλευόμενοι στρατιώτες δεν μπορούσαν να καταλάβουν, τι λέει.

Με την ενθάρρυνση του μητροπολίτη Αθηνών, Προκοπίου Οικονομίδη, η βασίλισσα ανάθεσε σε πρόσωπα της εμπιστοσύνης της να μεταφράσουν το ευαγγέλιο στη δημοτική. Η Ιερά Σύνοδος αντέδρασε. Η μετάφραση ολοκληρώθηκε. Πριν να τυπωθεί, υποβλήθηκε στην Ιερά Σύνοδο για έγκριση. Απορρίφτηκε ομόφωνα. Η βασίλισσα επέμενε. Υποκινημένοι από τους αρχαίζοντες καθηγητές τους, οι φοιτητές ξεκίνησαν εκστρατεία με στόχο τη δυσφήμιση της μετάφρασης αλλά και της Όλγας. Τον ίδιο καιρό, η προσπάθεια να μεταφραστεί το ευαγγέλιο σε γλώσσα κατανοητή, κατακεραυνώθηκε από τα πατριαρχεία Κωνσταντινούπολης, Αλεξανδρείας και Ιεροσολύμων. Με διακριτική κυβερνητική παρέμβαση, η βασίλισσα πείσθηκε να παραιτηθεί από το εγχείρημα.

Το όλο ζήτημα πήγαινε να ξεχαστεί, όταν μια μικρή ομάδα δημοτικιστών πέρασε στην αντεπίθεση. Η εφημερίδα «Ακρόπολις» άρχισε να δημοσιεύει σε συνέχειες το ευαγγέλιο, σε μετάφραση Αλέξανδρου Πάλλη. Οι καθηγητές κατέβασαν τους φοιτητές στους δρόμους με αίτημα να σταματήσει η δημοσίευση. Φυσικά, η εφημερίδα δεν είχε τέτοιο σκοπό. Άνοιξε τις στήλες της σε διάλογο. Η κατακραυγή στράφηκε εναντίον της κυβέρνησης Θεοτόκη. Όμως, η κυβέρνηση δεν μπορούσε να ασκήσει λογοκρισία. Οι αντιτρικουπικοί κομματάρχες όξυναν τα πράγματα υποθάλποντας αντικυβερνητικές διαδηλώσεις με αίτημα να αφοριστούν ο Πάλλης και οι υπεύθυνοι της εφημερίδας. Οι γλωσσαμύντορες φώναζαν εναντίον των «μαλλιαρών» ότι νόθευαν την καθαρότητα της γλώσσας. Την οποία οι ίδιοι είχαν νοθεύσει με την κατασκευή της καθαρεύουσας. Προστέθηκαν και οι θρησκόληπτοι που κατακεραύνωναν τους δημοτικιστές ως ιερόσυλους κι απειλούσαν με τη συντέλεια του κόσμου. Η εφημερίδα συνέχιζε απτόητη τη δημοσίευση της μετάφρασης.

Οι φοιτητές προχώρησαν σε κατάληψη του πανεπιστημίου, ενώ οι τοπικοί κομματάρχες οργάνωσαν «πάνδημον συλλαλητήριο» για τις 8 Νοεμβρίου του 1901. Αντιτρικουπικοί, γλωσσαμύντορες και θρησκόληπτοι ενώθηκαν σε μια περίεργη συμμαχία. Κάποιος φώναξε το σύνθημα να ριχτεί ο πρωθυπουργός στο πυρ το εξώτερον. Αυτό ήταν κάπως δύσκολο. Πιο εύκολο θεωρήθηκε να επιχειρήσουν να τον λιντσάρουν. Τα εξαγριωμένα πλήθη κινήθηκαν απειλητικά. Η αστυνομία χτύπησε ανελέητα. Τα επεισόδια επεκτάθηκαν σε ολόκληρη την πρωτεύουσα. Οι ταραχές ονομάστηκαν «Ευαγγελιακά». Όταν όλα ηρέμησαν, μετρήθηκαν οχτώ νεκροί κι ογδόντα τραυματίες. Ο μητροπολίτης Προκόπιος παραιτήθηκε. Έπεσε και η κυβέρνηση.

Όμως, το ποτάμι δεν μπορούσε να γυρίσει πίσω. Μια ολόκληρη εποχή κλείνεται ανάμεσα στις 5 Σεπτεμβρίου του 1899 (δύο μόλις χρόνια μετά τον πόλεμο του '97) και στην 1^η Αυγούστου του 1909. Η πρώτη ημερομηνία είναι αυτή που υπάρχει κάτω από το λυρικό αριστούργημα του Κωστή Παλαμά «Ο δωδεκάλογος του γύφτου». Η δεύτερη σημειώνει το πέρας του επικού αριστουργήματός του «Η φλογέρα του βασιλιά», που έχει έντονα εθνικά στοιχεία: Πάνω από 4.000 καλοδουλεμένοι δεκαπεντασύλλαβοι στίχοι. Συμπτωματικά ή όχι, τα δυο ποιήματα σημαδεύουν χρονικά την ελληνική πορεία από την εθνική μείωση ως την εθνική ανάταση της επανάστασης του 1909. Ασχετα, αν το πρώτο δημοσιεύτηκε το 1907 και το δεύτερο το 1910.

Μάταια οι «γλωσσαμύντορες» προσπάθησαν ν' ανακόψουν την πορεία της εθνικής γλώσσας

επιστρατεύοντας ακόμα και τους συνήθως πρωτοπόρους φοιτητές. Ελάχιστους μήνες μετά τα «Ευαγγελικά», στα 1902, ο Φώτης Φωτιάδης κυκλοφόρησε το έργο του «Γλωσσικό ζήτημα». Τον κατακεραύνωσαν. Στα 1903, ανέβηκε η «Ορέστεια» μεταφρασμένη σε απλή γλώσσα. Πριν από την παράσταση, διαβάστηκε το ποίημα του Κωστή Παλαμά «Το χαίρε της τραγωδίας». Οι γλωσσαμύντορες ξεσήκωσαν τους φοιτητές που έκαναν διαδηλώσεις και φώναζαν «Κάτω ο Παλαμάς». Τον ίδιο χρόνο, κυκλοφόρησε το περιοδικό «Ο Νουμάς» του Δημήτρη Ταγκόπουλου, μέσα από τις σελίδες του οποίου ο δημοτικισμός πέρασε στην αντεπίθεση. Στα 1907, ο Μένος Φιλίντας άρχισε να δημοσιεύει την εξοντωτική για τους οπαδούς της καθαρεύουσας «Γραμματική» του. Στα 1908, ο Ελισσαίος Γιαννίδης (ψευδώνυμο του γιατρού Σ. Σταματιάδη) δημοσίευσε το κορυφαίο έργο του «Γλώσσα και ζωή». Στις 14 Αυγούστου του 1909, η επανάσταση στου Γουδή πυροδότησε τα όνειρα των Ελλήνων για εθνική ανάταση.

Οχτώ χρόνια αργότερα, ο Κωστής Παλαμάς έγινε γραμματέας του πανεπιστημίου της Αθήνας (1917), θέση που κράτησε ως το 1929. Είναι ο πρώτος που τιμήθηκε με το αριστείο γραμμάτων και τεχνών. Στα 1926, εκλέχτηκε ακαδημαϊκός και το 1930 έγινε πρόεδρος της Ακαδημίας. Στις 27 Φεβρουαρίου του 1943, η κηδεία του μετατράπηκε σε πανεθνική διαδήλωση κατά των κατακτητών.

Τα ίδια χρόνια, μια αθόρυβη προσπάθεια γινόταν στα σχολεία. Κάποιοι φωτισμένοι δάσκαλοι επέβαλαν να διδαχθεί η αρχαία ελληνική γλώσσα στην εξέλιξή της. Η διδασκαλία των αρχαίων περιέλαβε κείμενα, «ξεκινώντας» από το αρχαιότερο γνωστό, την Ιλιάδα του Ομήρου, και καταλήγοντας στον Ισοκράτη και τον Λυσία. Με τα αρχαία του Ζούκη να αποτελούν την πρώτη γνωριμία του μαθητή με την αρχαία γλώσσα.

Η δημοτική αναγνωρίστηκε επίσημη γλώσσα τους κράτους, μόλις το 1976, με το νόμο 309/76 «περί γενικής εκπαίδευσης», άρθρο 2, που έφερε στη βουλή ο τότε υπουργός Παιδείας και μετέπειτα πρωθυπουργός, Γεώργιος Ράλλης. Όμως, ο προοδευτικός πολιτικός δεν ήταν φιλόλογος. Και, προφανώς, δεν είχε δίπλα του αξίους συμπαραστάτες. Αν είχε, στα σχολεία θα έμπαινε και η διδασκαλία βυζαντινών κειμένων που γεφυρώνουν το κενό. Και θα αποφευγόταν το κατοπινό μπάχαλο.

Το σημερινό θέμα συζήτησης πρέπει να είναι, αν και σε ποιους μαθητές (σ' εκείνους που θα επιλέξουν φιλολογικές σπουδές ή σε όλους) θα διδάσκεται η εξελικτική πορεία της

ελληνικής γλώσσας, από τη μυκηναϊκή ως τη σήμερα καθομιλουμένη. Όλα τα άλλα είναι κουβέντες για να περνά η ώρα και να τσακώνονται οι πολιτικάντηδες κάθε χώρου, είτε μέσα στη βουλή βρίσκονται είτε στα καφενεία και το διαδίκτυο.

Παράδειγμα ο Κ. Αλαβάνος που παραπληροφορεί: Προσπάθησε να γκρεμίσει τις θέσεις της κυρίας Ρεπούση, χρησιμοποιώντας λόγια του ποιητή Οδυσσέα Ελύτη. Όμως, ο Οδυσσέας Ελύτης αναφέρθηκε στην **ελληνική γλώσσα** «που μιλιέται 2.500 χρόνια» (τρεισήμισι χρόνια μιλιέται αλλά δεν πειράζει). Δεν αναφέρθηκε στα αρχαία ελληνικά που καλύπτουν μια από τις περιόδους της ελληνικής γλώσσας. Και ο κ. Μπαμπινιώτης ομοίως παραπληροφορεί, αναφέροντας, για την κυρία Ρεπούση «από τη στιγμή, όμως που θα πει ότι η γλώσσα μας είναι νεκρή...». Η βουλευτής δεν είπε ότι η ελληνική γλώσσα είναι νεκρή. Για τα αρχαία ελληνικά μίλησε. Και το ποιος «λέει άλλα αντ' άλλων», όπως την κατηγορήσε, είναι από χρόνια γνωστό. Διότι δεν είναι η κυρία Ρεπούση αυτή που μπάζει και βγάζει από το λεξικό της, ανάλογα με την αντίδραση των Παοκτσήδων, την ερμηνεία της λέξης «Βούλγαρος».

(protagon.gr, 13.9.2013)